
SZANOWNI PAŃSTWO!

PRZEDSTAWIAMY PAŃSTWU PROPOZYCJĘ ZAŁOŻEŃ PROJEKTU PROGRAMU FIO 2021+. JEST TO MATERIAŁ SŁUŻĄCY DO PRZEPROWADZENIA EWALUACJI EX-ANTE PROGRAMU FIO 2021+. KONSULTACJE W FORMIE WIDEOKONFERENCJI, KTÓRE SĄ AKTUALNIE PROWADZONE, NIE SĄ CZĘŚCIĄ PROCESU LEGISLACYJNEGO. ANKIETA ON-LINE JEST UZUPEŁNIENIEM WIDEOKONFERENCJI I MA POZWOLIĆ EWALUATOROWI ZEWNĘTRZEMU ZEBRAĆ DODATKOWE OPINIE NA TEN ZAŁOŻEŃ PROJEKTU PROGRAMU FIO 2021+. DZIĘKI UWAGOM, KTÓRE ZGŁOSZĄ PAŃSTWO PODCZAS KONSULTACJI W FORMIE WIDEOKONFERENCJI ORAZ W ANKIETACH ON-LINE POWSTANIE PROGRAM FIO 2021+, KTÓRY ZOSTANIE PODDANY KONSULTACJOM BĘDĄCYM CZĘŚCIĄ PROCESU LEGISLACYJNEGO.

Założenia do Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2021-2030

1. Główne wnioski płynące z realizacji edycji 2014-2020

Wysokie zróżnicowanie podmiotów aplikujących o środki

Sektor organizacji pozarządowych w Polsce jest bardzo zróżnicowany. Zgodnie z danymi Klon/Jawor 2018: co trzecia organizacja funkcjonuje ponad 15 lat, a także co trzecia organizacja działa poniżej 5 lat. 34% organizacji działa w dużych miastach, 42% w małych i średnich miastach, 25% na wsiach. Potencjał finansowy organizacji pozarządowych jest także zróżnicowany: 28% NGO posiada roczny budżet powyższej 100 tys. zł, natomiast 30% poniżej 10 tys. zł. 37% organizacji pozarządowych zatrudnia co najmniej jedną osobę na stałe regularnie, 27% organizacji działa wyłącznie na podstawie zaangażowania społecznego jej członków. Organizacje różnią się także tematyką prowadzonych działań. Jednocześnie, 54%

budżetu organizacji pozarządowych pochodzi z krajowych lub zagranicznych środków publicznych.

W efekcie, przekładając zróżnicowanie organizacji sektora obywatelskiego na strukturę budżetu sektora organizacji pozarządowych, a w szczególności na wsparcie działalności NGO przez środki publiczne należy przywrócić się procedurze konkursowej przekazywania dotacji dla NGO. W ramach otwartych konkursów ofert, wszystkie uczestniczące w nich organizacje zmuszone są do konkurencyjności o środki publiczne, co jest cechą charakterystyczną konkursu. Kryteria oceny merytorycznej wskazane w ustawie o NIW odnoszą się do treści złożonej oferty/wniosku. Wszystkie organizacje decydujące się na udział w otwartym konkursie ofert traktowane są na równi, a ich szanse na otrzymanie środków uwarunkowane są, poza dostępnością środków finansowych, poziomem przygotowanej oferty, który wynika z potencjału organizacji do jej przygotowania.

W konsekwencji, organizacje niewielkie, młode, funkcjonujące w oparciu o pracę społeczną członków, nieposiadające doświadczenia w przygotowywaniu ofert konkursowych, konkurują z organizacjami doświadczonymi, o bardzo wysokim potencjale. Program FIO 2014-2020 częściowo uwzględnił zróżnicowanie ekonomiczne i zasobowe sektora poprzez oferowanie wsparcia w ramach Priorytetu 1 grupom nieformalnym oraz organizacjom o mniejszym potencjale, oraz poprzez wprowadzenie punktów premiujących dla organizacji z mniejszym budżetem (przychody poniżej 100 tys. zł) oraz z mniejszych miejscowości (z siedzibą w miejscowości poniżej 50 tys. mieszkańców). Wyniki konkursów w Priorytetach 2, 3 i 4 edycji 2018, 2019 i 2020 pokazują, że ponad połowa dofinansowanych organizacji ma przychody poniżej 100 tys. zł. rocznie i pochodzi z mniejszych miejscowości. Rekomendowane jest utrzymanie mechanizmów (osobnego priorytetu dla małych inicjatyw, punktów premiujących) wyrównujących szanse organizacji z mniejszym potencjałem na otrzymanie dofinansowania.

Wysokie zapotrzebowanie na dotacje

W ramach otwartych konkursów ogłaszanych w ramach Programu FIO 2014-2020 corocznie wpływało ok. 2-4 tysięcy ofert organizacji pozarządowych. Liczba ofert znacząco przekraczała możliwości finansowe Programu, czego efektem był niski odsetek organizacji otrzymujących dotację spośród uczestniczących w konkursie. Ograniczone środki przeznaczone na dotację

w ramach Programu powodowały, iż wymagana ocena pozwalająca na otrzymanie dotacji była bardzo wysoka, a duża liczba ofert, które uzyskały pozytywną ocenę i rekomendowanych do dofinansowania, znajdowała się na listach rezerwowych. Także wśród wniosków zgłaszanych w badaniach ewaluacyjnych kwestia zwiększenia alokacji na Program pojawiała się wielokrotnie. W celu rozwiązania tego problemu zasadnym jest zwiększenie środków finansowych przeznaczanych na realizację Programu w stosunku do perspektywy 2014-2020. Także zmniejszenie maksymalnej kwoty dotacji (tam, gdzie nie wpłynie to na jakość realizowanych zadań) może przyczynić się do zwiększenia liczby ofert dofinansowanych. Jednocześnie, należy mieć na uwadze, iż część inicjatyw organizacji sektora pozarządowego (w szczególności tych o charakterze ogólnopolskim) wymaga przeznaczenia na realizację zadania kwoty wyższej niż średnia wysokość dotacji.

Brak planowania strategicznego – przyszłość po zakończeniu projektu, rozwój instytucjonalny

Brak ciągłości, stabilności i przewidywalności finansowania, pomimo zauważalnego w ostatnich latach wzrostu przychodów, stanowi nadal istotny problem sektora pozarządowego. Dla większości organizacji stabilne finansowanie działalności w dłuższej perspektywie jest poza zasięgiem. Badanie przeprowadzone przez Stowarzyszenie KLON/JAWOR w marcu 2015 r. wykazało, że 51% organizacji miało zapewnioną nie więcej niż połowę środków finansowych koniecznych dla funkcjonowania organizacji w danym roku (tzn. na pozostałe 10 miesięcy), a zaledwie 19% organizacji miało zagwarantowane ponad 75% rocznego budżetu. Perspektywa stabilnego i pewnego finansowania na rok następny, była dla zdecydowanej większości organizacji nieosiągalna. Fakt, że organizacje nie są pewne, czy i jakie projekty będą realizować w danym roku budżetowym, ma głębokie konsekwencje dla systematycznej realizacji strategii rozwoju, zatrudnienia i profesjonalizacji działania w określonym kierunku. Skutkuje to też niemożnością wdrażania właściwej polityki zatrudnienia, rozwoju zasobów infrastrukturalnych, budowania trwałych (wykraczających poza pojedyncze konsorcjum) relacji z partnerami. W trakcie realizacji Programu FIO 2014-2020 wielokrotnie napotkano ten problem w trakcie współpracy z organizacjami realizującymi dofinansowane projekty. Zleceniobiorcy skupiają się na bieżącej realizacji zadań i przyszłym

ich rozliczeniu, nie zaś perspektywie finansowania działań realizowanych w przyszłości. Brak stabilności finansowania powoduje, iż rezultaty bardzo wartościowych projektów nie zostają wykorzystane, gdyż organizacja nie posiada środków na kontynuację działalności w zakresie obejmowanym przez projekt. Rozwiązanie funkcjonujące od 2018 roku i umożliwiające dofinansowanie rozwoju instytucjonalnego beneficjenta Programu ogranicza negatywne skutki braku stabilności finansowej organizacji. Utrzymanie, unikatowego pośród oferty administracji publicznej, dofinansowania rozwoju instytucjonalnego, znalazło się wśród rekomendacji zawartych w cząstkowych raportach ewaluacyjnych i jest rekomendowane do wdrożenia w przyszłej edycji Programu FIO.

Regranting i regionalizacja

Na poziomie lokalnym rodzi się spontanicznie szereg interesujących inicjatyw, które znajdują duże oparcie w społecznościach, w których się formują. W ich ramach realizowane są ważne dla wspólnoty lokalnej działania o charakterze misyjnym pozwalające obywatelom czuć realny wpływ na rozwiązywanie konkretnych problemów oraz dające im możliwość zaangażowania się w działania na rzecz społeczności lokalnej. Często jednak nie mogą się rozwinąć, ponieważ napotykają na bariery związane z dostępem do zewnętrznych źródeł finansowania oraz z niedostatkami w wiedzy i umiejętnościach menedżerskich ich członków (np. w kwestii jak działać, jak się organizować itd.). Niezbędne jest więc kontynuowanie dedykowanego wsparcia dla działań samopomocowych, inicjatyw lokalnych, nieformalnych oraz młodych organizacji. W ramach Programu FIO 2014-2020 zrealizowany został Priorytet I dofinansowania małych inicjatyw lokalnych w formie mikrograntów i w formule regrantingu. Doświadczenie realizacji Priorytetu I w ramach FIO potwierdziło jego zasadność. Wyniki ewaluacji wskazują na potrzebę zwiększenia alokacji środków na ten typ wsparcia, które miałyby być kierowane na zwiększenie efektywności budowania potencjału (przede wszystkim poprzez działania animacyjno-edukacyjne) oraz na mikro-granty. W związku z powyższym rekomendowane jest utrzymanie Priorytetu I w nowym programie, przy jednoczesnym zwiększeniu przeznaczanych na niego środków.

Deficyt projektów nakierowanych na wzmocnienie kompetencji zarządzania organizacją pozarządową, jej finansami oraz działaniami informacyjno-promocyjnymi

Kolejnym problemem wynikającym z diagnozy funkcjonowania organizacji pozarządowych w Polsce jest ich duże uzależnienie od środków publicznych. W 2018 roku 54% budżetu organizacji pozarządowych pochodziło z krajowych lub zagranicznych środków publicznych. Oznacza to, iż funkcjonowanie organizacji pozarządowych, w głównej mierze opiera się o środki publiczne, przez co mogą one zatracać swój pozarządowy charakter. Niski współczynnik korzystania z montażu finansowych, dywersyfikacji źródeł finansowania działań, odchodzenie od wymogu wkładu własnego w projektach finansowanych ze źródeł publicznych celem zwiększenia ich dostępności, systemowo osłabia sektor pozarządowy, jego potencjał i poziom profesjonalizacji. Co więcej, istnieje deficyt działań skierowanych do organizacji pozarządowych, mających na celu podniesienie poziomu wiedzy i kompetencji ich członków, co w praktyce, w ramach funkcjonowania NIW-CRSO potwierdziło się bardzo wysokim zainteresowaniem wśród organizacji sektora obywatelskiego projektem pn. „Akademia NIW” – cyklem działań edukacyjnych skierowanych do trzeciego sektora, a także najniższym zainteresowaniem wśród podmiotów uczestniczących w konkursach ogłaszanych w ramach Programu FIO 2013-2020 Priorytetem 4 Silne Organizacje pozarządowe – nastawionym na realizację działań mających na celu wzmocnienie potencjału organizacji trzeciego sektora. W tym kontekście szczególnie istotnym wyzwaniem w obszarze wpierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego są działania wspierające budowanie kompetencji kadr i członków organizacji celem ich profesjonalizacji. Ponadto, z rekomendacji przeprowadzonych badań ewaluacyjnych wynika, że przy zwiększaniu wiedzy i umiejętności członków, pracowników i wolontariuszy organizacji, pomocna mogłaby być zwiększona promocja zrealizowanych projektów, multiplikacja dobrych praktyk i dzielenie się rozwiązaniami wdrożonymi w sektorze.

Drugą stroną medalu, dotyczącą warunków funkcjonowania organizacji pozarządowych w Polsce, jest postrzeganie podmiotów trzeciego sektora i ich działalności przez obywateli. Organizacje pozarządowe są mylnie odbierane przez społeczeństwo jako podmioty działające głównie w obszarze pomocy społecznej (79%), a zajmują się przede wszystkim zbieraniem pieniędzy (77%). W efekcie 63% Polaków uważa, że organizacje powinny świadczyć wszystkie

swoje usługi za darmo, nie pobierając żadnych opłat¹. Błędne postrzeganie sektora organizacji obywatelskich przez społeczeństwo w znaczącym stopniu ogranicza potencjał fundraisingowy w społeczeństwie, tym samym zmuszając organizacje do poszukiwania środków na prowadzone działania w sektorze publicznym. Podsumowując, szczególnie istotnym wyzwaniem jest wspieranie działań mających na celu profesjonalizację sektora pozarządowego przy jednoczesnym zachowaniu społecznej wrażliwości jego działaczy, członków władz, społeczników, wolontariuszy organizacji.

Deficyt projektów dotyczących partycypacji publicznej, działań rzeczniczych i strażniczych

Szczególnie istotną sferą działalności organizacji pozarządowych są działania związane z funkcją kontrolną wobec władzy, partycypacji obywatelskiej w procesach podejmowania decyzji politycznych, a także funkcji eksperckiej. Różnorodność organizacji oraz specyfika działalności organizacji funkcjonujących w tym obszarze powoduje, że tylko niewielu podmiotom udaje się uzyskać pewien poziom stabilności instytucjonalnej. W szczególności dotyczy to organizacji działających na rzecz wspólnot lokalnych. Wykorzystanie przez te organizacje środków publicznych dystrybuowanych przez samorządy może tworzyć sytuację patogenną, w której funkcja kontrolna ma być realizowana wobec instytucji finansującej tę działalność. W toku wdrażania Programu dało się zauważyć niższe zainteresowanie wśród podmiotów uczestniczących w konkursach ogłaszanych w ramach Programu FIO 2013-2020 Priorytetem 3 Aktywni Obywatele – nastawionym na realizację działań mających na celu wzrost partycypacji obywateli w sprawach publicznych. Jednocześnie, w 2019 roku ogłoszone zostały pierwsze konkursy w ramach Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018 -2030 PROO, który poprzez Priorytet 3 wspiera rozwój instytucjonalny lokalnych organizacji strażniczych i mediów obywatelskich. Podsumowując, rekomendowane jest utrzymanie wsparcia dla działań dotyczących partycypacji publicznej, szczególnie o charakterze innowacyjnym, wychodzącym poza ramy działalności bieżącej, i jednocześnie zracjonalizowanie wsparcia oferowanego przez NIW-CRSO poprzez usunięcie dublowania typów wsparcia w ramach dwóch programów.

---

¹ Wyniki badania Klon/Jawor pt. „Wizerunek organizacji pozarządowych”.

2. Cel i priorytety

Program będzie realizował cel główny, którym jest zwiększenie zaangażowania obywateli i organizacji pozarządowych w życie publiczne, poprzez zwiększenie ilości inicjatyw oddolnych (formalnych i nieformalnych), wzrost partycypacji obywateli w sprawach publicznych oraz wzmocnienie potencjału sektora pozarządowego

Na podstawie diagnozy sytuacji rekomendowane jest wydzielenie trzech priorytetów merytorycznych w ramach Programu:

Priorytet 1: Mikro-inicjatywy

Kontynuacja dotychczasowego modelu w ramach FIO 2014-2020

Priorytet 2: Oddolne inicjatywy obywatelskie

Zwiększanie aktywności społecznej obywateli i ich samoorganizacji poprzez realizację inicjatyw organizacji pozarządowych zawierających się we wszystkich sferach działalności pożytku publicznego przyczyniających się do budowania kapitału społecznego (tworzenia więzi społecznych, budowania zaufania, aktywności wolontariackiej w organizacjach obywatelskich).

Priorytet 3: Partycypacja publiczna

Zwiększanie obecności organizacji obywatelskich w życiu publicznym, w procesach kształtowania polityk publicznych i podejmowania decyzji, wspieranie dialogu obywatelskiego, procesów konsultacji, tworzenie forum debaty publicznej, budowanie potencjału organizacji poprzez kształtowanie wizerunku organizacji obywatelskich w przestrzeni publicznej oraz wspieranie i upowszechnianie edukacji obywatelskiej.

Dedykowany młodym organizacjom, grupom nieformalnym **Priorytet 1 „Mikro-inicjatywy”**, realizowany w formule regrantingu powinien umożliwić tego typu podmiotom otrzymanie dotacji w wysokości do 10.000 zł na realizację planowanych działań i projektów. Działania realizowane w tym obszarze mają na celu przede wszystkim pomóc zaistnieć niewielkim,

nowym przedsięwzięciom realizowanym dla wspólnot lokalnych. W przypadku inicjatyw oddolnych wskazane jest wykorzystanie mechanizmu regrantingu i wspieranie ich w formule małych grantów, animacji, doradztwa czy szkoleń. Skutkować to powinno stworzeniem trwałej sieci wsparcia oddolnych inicjatyw.

W ramach Priorytetu 3 „Partycypacja publiczna” będą wspierane: działania zwiększające poziom partycypacji publicznej obywateli i organizacji pozarządowych (w tym edukację obywatelską), oraz realizujące projekty informacyjne (o charakterze kampanii informacyjnych, wydarzeń informacyjnych, akcji, happeningów) na temat sektora pozarządowego i jego roli w społeczeństwie, co w konsekwencji powinno wpłynąć na zwiększone wsparcie finansowe i pozafinansowe dla organizacji.

Zasadność wydzielenia obszaru związanego z partycypacją publiczną wynika ze specyficznego charakteru tego typu projektów. Projekty z przedmiotowego zakresu w istotny sposób mogą wpływać na rozwój społeczeństwa obywatelskiego, a jednocześnie – pod względem innowacyjności – trudno im konkurować z projektami o charakterze ogólno-aktywizacyjnym.

W ramach Priorytetu 2 „Oddolne inicjatywy obywatelskie” wspierane będą obywatelskie działania mieszczące się w ustawowych sferach działalności pożytku publicznego oraz przyczyniające się do aktywizacji społecznej obywateli i organizacji pozarządowych, oraz tworzenia społecznych więzi zaufania i samoorganizacji społeczeństwa.

Rekomendowana alokacja na Priorytety

Numer	Nazwa	Alokacja w 2021	Kwota przy założeniu 60 mln zł	Alokacja w latach 2022-30	Kwota przy założeniu 60 mln zł
1	Mikro inicjatywy	20%	12 mln zł	20%	12 mln zł
2	Oddolne inicjatywy obywatelskie	40%	24 mln zł	40%	24 mln zł
3	Partycypacja publiczna	34%	20,4 mln zł	36%	21,6 mln zł

Numer	Nazwa	Alokacja w 2021	Kwota przy założeniu 60 mln zł	Alokacja w latach 2022-30	Kwota przy założeniu 60 mln zł
4	Pomoc techniczna	6% ²	3,6 mln zł	4%	2,4 mln zł

3. Rezultaty i wskaźniki

Cel główny i cele priorytetów mają doprowadzić do wystąpienia rezultatów Programu, do zmierzenia których sformułowano łącznie szesnaście wskaźników.

Rezultaty i wskaźniki P FIO 2021+

Rezultat	Wskaźnik	Typ wskaźnika (P – produkt, R – rezultat)	Priorytety P FIO 2021+
Sieć wsparcia inicjatyw oddolnych	Liczba mikro-inicjatyw wspartych w ramach P FIO	P	1: Mikro-inicjatywy
	Liczba osób zaangażowanych w realizowanie mikro-inicjatyw	P	
	Liczba przedstawicieli realizatorów mikro-inicjatyw, którzy w rok po zakończeniu udziału w projekcie deklarują zaangażowanie się w działania na rzecz społeczności lokalnej	R	
	Liczba mikro-inicjatyw, które w rok po zakończeniu realizacji projektu deklarują wyższą liczbę członków i wolontariuszy pracujących na ich rzecz	R	
Upowszechnienie aktywności wolontariackiej	Liczba oddolnych inicjatyw obywatelskich wspartych w ramach Priorytetu	P	2: Oddolne inicjatywy obywatelskie
	Liczba organizacji, które dzięki realizacji zadania nawiązały współpracę z wolontariuszami	R	
	Liczba wolontariuszy zaangażowanych przy realizacji projektów	P	
	Liczba osób, które zakończyły udział w projekcie (beneficjentów bezpośrednich)	P	
	Liczba osób, które zakończyły udział/uczestniczyły w projekcie (beneficjentów pośrednich)	P	
Wzrost skali i intensywności współpracy partnerskiej	Liczba podmiotów/partnerów zaangażowanych przy realizacji projektu (poza projektodawcą)	R	2: Oddolne inicjatywy obywatelskie; 3: Partycypac

² Zwiększona alokacja na Pomoc techniczną w pierwszym roku spowodowana planowanym przeprowadzeniem dwóch konkursów (edycja 2021 i edycja 2022), w efekcie podwójnym kosztem np. wydatków związanych z przeprowadzeniem oceny merytorycznej.

Rezultat	Wskaźnik	Typ wskaźnika (P – produkt, R – rezultat)	Priorytety P FIO 2021+
			ja publiczna
Poprawa procesów partycypacji publicznej	Liczba zrealizowanych projektów mających na celu rozwój partycypacji publicznej	P	3: Partycypacja ja publiczna
	Liczba zrealizowanych projektów dotyczących kształtowania wizerunku organizacji obywatelskich w przestrzeni publicznej	P	
	Liczba podmiotów angażujących się w procesy decyzyjne (dotyczące ustaw, przepisów wykonawczych, prawa miejscowego, programów, itd.) rok po zakończeniu realizacji zadania	R	
	Liczba forów debaty publicznej, wspartych lub powstałych w wyniku realizacji projektów mających na celu rozwój partycypacji publicznej, które w rok po realizacji projektu nadal funkcjonują	R	
Rozwój instytucjonalny	Liczba podmiotów, które przeznaczyły część dotacji na rozwój instytucjonalny	P	HORYZONT ALNY
	Liczba podmiotów, które dzięki wsparciu rozwoju instytucjonalnego, rok po zakończeniu projektu, poprawiły stabilność funkcjonowania	R	

4. Kluczowe zasady Programu

Do kluczowych zasad Programu należą:

Rozwój instytucjonalny – w ramach dofinansowanych zadań, ich realizatorzy powinni uwzględnić kwestie związane z działaniami mającymi na celu rozwój instytucjonalny organizacji, tak by dążyć do zapewnienia ciągłości, stabilności i przewidywalności finansowania przyszłych działań, a także wykorzystania w przyszłości osiągniętych rezultatów. Rekomendowane jest dodanie obowiązku zaplanowania w ofercie działań związanych z rozwojem instytucjonalnym organizacji.

Partnerstwo – realizacja zadań publicznych przez organizacje pozarządowe powinna pobudzać do zawierania partnerstw – pobudzania współpracy i wywoływania efektu synergii. Dzięki realizacji działań partnerskich, także na skalę międzynarodową, zawiązywane są relacje współpracy procentujące nawet po zakończeniu realizacji projektu dofinansowanego w ramach Programu.

Zmniejszanie barier dostępu – prowadzenie działań edukacyjnych i informacyjnych zwiększających częstotliwość oraz jakość składanych ofert poprzez organizacje o mniejszym

potencjale, zwiększających prawdopodobieństwo zrealizowania projektu zgodnie z ofertą, racjonalizowanie procedur składania oraz rozliczania ofert.

Regranting – w ramach Priorytetu I Programu przewiduje się zastosowanie instrumentu przewidzianego w art. 16 ust. 7 UoDPPiW, tzw. „regrantingu”, w ramach którego zostaną wybrani operatorzy o zasięgu regionalnym, sub-regionalnym lub tematycznym, którzy będą odpowiedzialni za realizację projektów, polegających na zleceniu wykonywania określonych zadań przez wybrane organizacje.

Dywersyfikacja regionalna – należy w większym stopniu zwiększyć dostępność środków w ramach Programu we wszystkich regionach kraju z uwzględnieniem potencjału społeczno-demograficznego regionów.